

PREZES RADY MINISTRÓW

Warszawa, 26 czerwca 2019 r.

DKPL.WK.10.2.38.2019.JW(13)

RM-10-90-19

UB17

Pan Marek KUCHCIŃSKI
Marszałek Sejmu

Szanowny Panie Marszałku,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi
projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji
z prawem Unii Europejskiej.

Jednocześnie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac
parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z poważaniem,

Mateusz Morawiecki

Prezes Rady Ministrów

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy

Art. 1. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682, z 2018 r. poz. 950 oraz z 2019 r. poz. 303 i 1146) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 61¹³ § 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Matka albo kobieta wpisana w akcie urodzenia dziecka jako jego matka może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie macierzyństwa w ciągu roku od dnia sporządzenia aktu urodzenia dziecka.

§ 2. Mężczyzna, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem macierzyństwa kobiety wpisanej w akcie urodzenia dziecka jako jego matka, może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie macierzyństwa w ciągu roku od dnia, w którym dowiedział się, że kobieta wpisana w akcie urodzenia dziecka nie jest matką dziecka, nie później jednak niż do osiągnięcia przez dziecko pełnoletności.”;

2) w art. 61¹⁴ § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Dziecko po osiągnięciu pełnoletności może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie macierzyństwa w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziało się, że nie pochodzi od kobiety wpisanej w akcie urodzenia jako jego matka. Jeżeli dziecko dowiedziało się o okoliczności, o której mowa w zdaniu pierwszym, przed dniem osiągnięcia pełnoletności, termin do wytoczenia powództwa biegnie od dnia osiągnięcia pełnoletności.”;

3) art. 63 otrzymuje brzmienie:

„Art. 63. Mąż matki może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa w ciągu roku od dnia, w którym dowiedział się, że dziecko od niego nie pochodzi, nie później jednak niż do dnia osiągnięcia przez dziecko pełnoletności.”;

4) w art. 64:

a) w § 1 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Termin do wytoczenia powództwa wynosi w tym wypadku rok od dnia ustanowienia przedstawiciela ustawowego, a jeżeli przedstawiciel dowiedział się, że

dziecko nie pochodzi od męża matki, dopiero później – rok od dnia, w którym tę wiadomość powziął.”,

b) w § 2 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Termin do wytoczenia powództwa wynosi w tym wypadku rok od dnia uchylecia ubezwłasnowolnienia, a jeżeli mąż dowiedział się, że dziecko od niego nie pochodzi, dopiero później – rok od dnia, w którym tę wiadomość powziął.”;

5) art. 65 otrzymuje brzmienie:

„Art. 65. Jeżeli mąż matki zapadł na chorobę psychiczną lub innego rodzaju zaburzenia psychiczne w ciągu terminu do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa i mimo istnienia podstaw do ubezwłasnowolnienia całkowitego nie został ubezwłasnowolniony, może on wytoczyć powództwo w ciągu roku od dnia ustania choroby lub zaburzeń.”;

6) w art. 69 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Matka może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa swego męża w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziała się, że dziecko od niego nie pochodzi, nie później jednak niż do dnia osiągnięcia przez dziecko pełnoletności.”;

7) w art. 70 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Dziecko po osiągnięciu pełnoletności może wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziało się, że nie pochodzi od męża swojej matki. Jeżeli dziecko dowiedziało się o okoliczności, o której mowa w zdaniu pierwszym, przed dniem osiągnięcia pełnoletności, termin do wytoczenia powództwa biegnie od dnia osiągnięcia pełnoletności.”;

8) w art. 76 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Jeżeli dziecko zmarło przed osiągnięciem pełnoletności, uznanie ojcostwa może nastąpić w ciągu roku od dnia, w którym mężczyzna składający oświadczenie o uznaniu dowiedział się o śmierci dziecka, nie później jednak niż do dnia, w którym dziecko osiągnęłoby pełnoletność.”;

9) w art. 78 w § 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Mężczyzna, który uznał ojcostwo, może wytoczyć powództwo o ustalenie bezskuteczności uznania w terminie roku od dnia, w którym dowiedział się, że dziecko od niego nie pochodzi.”;

10) w art. 81 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Z żądaniem tym dziecko może wystąpić po osiągnięciu pełnoletności w ciągu roku od dnia, w którym dowiedziało się, że nie pochodzi od mężczyzny, który uznał

ojcostwo. Jeżeli dziecko dowiedziało się o okoliczności, o której mowa w zdaniu pierwszym, przed dniem osiągnięcia pełnoletności, termin do wytoczenia powództwa biegnie od dnia osiągnięcia pełnoletności.”.

Art. 2. 1. W sprawach o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa lub o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

2. Jeżeli powództwo, o którym mowa w ust. 1, wytoczyło dziecko, termin do wytoczenia przez nie tego powództwa nie może skończyć się wcześniej niż z upływem 3 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Potrzeba zmian ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682, z późn. zm.) w zakresie prawa filiacyjnego wynika z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 16 maja 2018 r. (SK 18/17), w którym Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 70 § 1 k.r.o. w zakresie, w jakim określa termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki niezależnie od daty powzięcia wiadomości przez pełnoletnie dziecko o tym, że nie pochodzi od męża matki, jest niezgodny z art. 30 w związku z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Projektowane rozwiązanie jest zgodne również ze stanowiskiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zajęтым w sprawie *Phinikaridou przeciwko Cyprowi* (wyrok z 20 grudnia 2007 r., skarga nr 23890/02). Konsekwentnie, celem ujednoczenia regulacji w tym zakresie, proponuje się również nowelizację art. 61¹⁴ § 1 k.r.o. dotyczącego zaprzeczenia macierzyństwa i art. 81 § 2 k.r.o. dotyczącego ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa.

Projekt zakłada zatem modyfikację początku biegu terminów do wytoczenia powództwa przez dziecko o zaprzeczenie ojcostwa, zaprzeczenie macierzyństwa oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Terminy te mają biec *a tempore scientiae*, tzn. od chwili dowiedzenia się przez dziecko o biologicznym niepochodzeniu od osoby, której macierzyństwo lub ojcostwo zostało ustalone.

Legitymacja czynna podmiotów bezpośrednio i niemajątkowo zainteresowanych w sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka została ograniczona krótkimi terminami o charakterze prekluzyjnym. Ich wprowadzenie stanowi kompromis pomiędzy stabilizacją stanu cywilnego a postulatem ustalania pokrewieństwa prawnego w oparciu o rzeczywiste więzy biologiczne. Rozwiązania nadmiernie ograniczające możliwość ustalania stanu cywilnego w oparciu o „prawdę biologiczną” (w różnym zakresie) były kwestionowane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (wyroki z 28 kwietnia 2003 r., K 18/02, z 16 lipca 2007 r., SK 61/06, z 26 listopada 2013 r., P 33/12, z 16 maja 2018 r., SK 18/17). W orzeczeniach tych podkreślono doniosłość konstytucyjnego prawa do ustalenia więzów filiacyjnych zgodnie z prawdą biologiczną, w tym również akcentowano jego aspekt negatywny (możliwość kwestionowania stanu cywilnego nieopartego na podstawach biologicznych). Dostrzegając rosnące znaczenie możliwości ustalenia pochodzenia w oparciu o „prawdę biologiczną”, jak również upowszechnienie metod pozwalających na łatwe jej ustalenie, proponuje się umocnienie wskazanej zasady przez wydłużenie terminów ograniczających legitymację czynną do kwestionowania pochodzenia dziecka. Projekt zakłada zmianę terminów 6-miesięcznych

zawartych w obowiązujących art. 61¹³, art. 63, art. 64, art. 65, art. 69, art. 76, art. 78 k.r.o. na terminy roczne. Rozwiązanie takie ma dać czas na podjęcie decyzji przez osoby najbardziej zainteresowane co do akceptacji wytworzonego stanu prawnego lub też jego zakwestionowania. Projekt zachowuje konstrukcję terminów o charakterze prekluzyjnym, których upływ prowadzi do wygaśnięcia legitymacji czynnej. Należy uznać, że terminy roczne stanowią propozycję kompromisową, z jednej strony dają realną szansę na podjęcie przemyślanej decyzji mającej niezwykle poważne i długofalowe konsekwencje, a z drugiej nie destabilizują nadmiernie sytuacji prawnej dziecka.

Poza zmianą długości terminów w projekcie proponuje się również zmianę początku biegu terminów dla matki oraz męża matki na wytoczenie powództwa o zaprzeczenie ojcostwa. Miałyby one rozpoczynać bieg od dnia dowiedzenia się przez te osoby o tym, że dziecko nie pochodzi od męża matki (art. 63 i art. 69 § 1 k.r.o.). Proponowane rozwiązanie stanowiłoby istotne umocnienie zasady ustalania ojcostwa w oparciu o prawdę biologiczną, byłoby również spójne z koncepcją przyjętą przy określeniu czasowym legitymacji czynnej mężczyzny, który uznał ojcostwo (art. 78 § 1 k.r.o.) i matki dziecka (art. 79 k.r.o.), do wytoczenia powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Proponowane rozwiązanie było również postulowane w doktrynie prawa (zob. M. Domański [w:] Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz, red. K. Osajda, Warszawa 2017, s. 951 oraz cytowana tam literatura). Jednocześnie w projektowanym art. 69 § 1 k.r.o., dla ujednolicenia regulacji z art. 61¹³ § 2, art. 63 i art. 80 k.r.o., w związku ze wskazaniem jako początku biegu terminu dnia dowiedzenia się przez matkę dziecka, że dziecko nie pochodzi od jej męża (obecnie od urodzenia dziecka), wprowadzone zostaje ograniczenie, że wniesienie powództwa może nastąpić najpóźniej do dnia osiągnięcia pełnoletności przez dziecko.

W projektowanych art. 61¹³ § 1 i 2 k.r.o. proponowane modyfikacje ograniczają się do zmiany długości terminów do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa dla matki, kobiety wpisanej w akcie urodzenia jako matka oraz mężczyzny, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem macierzyństwa kobiety wpisanej w akcie urodzenia dziecka jako jego matka z sześciu miesięcy do roku. Podobna zmiana ma dotyczyć długości terminu do wytoczenia powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa przez mężczyznę, który uznał ojcostwo – art. 78 k.r.o. Nie proponuje się zmiany początku biegu wskazanych terminów.

Projekt, w art. 64 § 1 k.r.o., zakłada zmianę sześciomiesięcznych terminów do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa przez przedstawiciela ustawowego męża matki ubezwłasnowolnionego całkowicie z powodu choroby psychicznej lub innego rodzaju zaburzeń

psychicznych, na które zapadł w ciągu terminu do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa. Proponuje się, aby również ten termin biegł *a tempore scientiae* od dowiedzenia się opiekuna, że dziecko nie pochodzi od podopiecznego (męża matki). Termin roczny oraz początek jego biegu *a tempore scientiae* obejmowałby również męża matki po uchyleniu ubezwłasnowolnienia (projektowany art. 64 § 2 k.r.o.).

W projektowanym art. 65 k.r.o. na wypadek zapadnięcia męża matki na chorobę psychiczną lub innego rodzaju zaburzenie psychiczne w ciągu terminu do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa, gdy nie jest on ubezwłasnowolniony mimo istnienia podstaw ku temu, proponuje się analogiczne przedłużenie możliwości wytoczenia powództwa do roku po ustaniu choroby psychicznej (zaburzeń psychicznych). Ponadto proponuje się wykreślenie przepisu przewidującego możliwość późniejszego wytoczenia powództwa, gdy mąż matki uzyskał wiedzę powodującą powstanie możliwości wytoczenia powództwa dopiero po ustaniu choroby psychicznej (zaburzeń psychicznych). Zmiana ta ma na celu wyeliminowanie niespójności obowiązującego rozwiązania. Skoro art. 65 k.r.o. dotyczy sytuacji zapadnięcia męża matki na określone dysfunkcje zdrowotne w ciągu terminu do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa, a więc po dowiedzeniu się o wskazanej okoliczności, nie jest możliwe kolejne dowiedzenie się o tym samym fakcie po ustaniu kwalifikowanych zaburzeń. Możliwość wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa przez męża matki, który dowiedział się o tym, że dziecko od niego nie pochodzi, po ustaniu choroby psychicznej (zaburzeń psychicznych) uzasadniających ubezwłasnowolnienie całkowite, wynika wówczas z art. 63 k.r.o.

W projektowanych przepisach art. 61¹⁴ § 1, art. 70 § 1 i art. 81 § 2 k.r.o. określających legitymację dziecka do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa i ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa proponuje się zmianę terminów prekluzyjnych z trzech lat do roku, a także zmianę terminów do wytoczenia przez dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, których bieg rozpoczynałby się *a tempore scientiae* od dnia dowiedzenia się przez dziecko, że kobieta wpisana w akcie urodzenia nie jest jego matką (przy powództwie o zaprzeczenie macierzyństwa) oraz że mąż matki (przy powództwie o zaprzeczenie ojcostwa) czy też mężczyzna, który uznał ojcostwo (przy powództwie o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa), nie jest jego ojcem. Tak jak do tej pory, termin ten nie mógłby rozpocząć biegu przed osiągnięciem przez dziecko pełnoletności. Upływ roku od osiągnięcia pełnoletności przez dziecko byłby zatem najwcześniejszym momentem

wygaśnięcia możliwości wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa, zaprzeczenie macierzyństwa i ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Skrócenie terminu do wytoczenia powództwa przez dziecko o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa jest uzasadnione zrównaniem sytuacji prawnej wszystkich podmiotów bezpośrednio i niemajątkowo zainteresowanych, w sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka, w związku z przyjęciem w każdym przypadku zasadniczo tożsamej przesłanki do wytoczenia powództwa. Termin trzyletni, który wynika z obecnych uregulowań, ma swoje źródło właśnie w okoliczności, że liczony jest od dnia osiągnięcia pełnoletności przez dziecko. W sytuacji, gdy projekt przewiduje termin roczny dla męża matki od dowiedzenia się o tym, że dziecko od niego nie pochodzi, a również w przypadku dziecka będzie liczony od dnia dowiedzenia się przez nie, że nie pochodzi od męża matki, dotychczasowy termin trzyletni, w kontekście niezbędności zachowania kompromisu pomiędzy stabilizacją stanu cywilnego a ustaleniem pokrewieństwa prawnego w oparciu o rzeczywiste więzy biologiczne, wydaje się nieproporcjonalnie długi.

Przewidziany w art. 76 § 2 k.r.o. termin ma odmienny charakter niż pozostałe wskazane powyżej. Nie ogranicza on czasowo możliwości wytoczenia powództwa, lecz złożenia oświadczenia o uznaniu ojcostwa po śmierci dziecka. Przyjmując jednak założenie o poszerzeniu możliwości ustalenia stanu cywilnego w oparciu o rzeczywiste więzy biologiczne i dążąc do ujednoczenia długości terminów w rozdziale I działu Ia tytułu II Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, proponuje się również wydłużenie wskazanego terminu do roku.

Mając na uwadze potrzebę ukończenia postępowań o zaprzeczenie ojcostwa (macierzyństwa) oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa rozpoczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, w oparciu o przepisy korzystniejsze dla stron, należy przyjąć zasadę stosowania w tych postępowaniach przepisów nowych (art. 2 ust. 1).

W celu zapewnienia ochrony praw nabytych pod rządami obowiązującej ustawy proponuje się, aby w przypadkach, w których to dziecko wytoczyło powództwo tego rodzaju, termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa (macierzyństwa) oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa nie mógł skończyć się wcześniej niż przed upływem 3 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (art. 2 ust. 2).

Przedmiot projektowanej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej i nie podlega przedstawieniu właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, o których mowa w § 27

ust. 4 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.).

Przed skierowaniem niniejszego projektu do uzgodnień, konsultacji publicznych i opiniowania, nie dokonywano oceny OSR w trybie § 32 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów.

Projekt ustawy nie wpłynie na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorstw.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych, a zatem nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248), projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny. Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania pracami nad przedmiotowym projektem w trybie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa.

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Sprawiedliwości – ministerstwo wiodące</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Łukasz Piebiak – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu 1) Paweł Mroczkowski – Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prawa Cywilnego, tel. (22) 52 12 423, 2) Aneta Pośpiech – Główny Specjalista-Sędzia, Departament Legislacyjny Prawa Cywilnego, tel. (22) 52 12 728</p>	<p>Data sporządzenia 28.05.2019 r.</p> <p>Źródło: orzeczenie TK</p> <p>Nr w wykazie prac UB17</p>
---	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Potrzeba zmian w ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682, z 2018 r. poz. 950 oraz z 2019 r. poz. 303 i 1146), dalej „k.r.o.”, w zakresie prawa filiacyjnego wynika z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 maja 2018 r. (sygn. akt SK 18/17). W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 70 § 1 k.r.o. w zakresie, w jakim określa termin do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa męża matki niezależnie od daty powzięcia wiadomości przez pełnoletnie dziecko o tym, że nie pochodzi od męża matki, jest niezgodny z art. 30 w związku z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Konsekwentnie, celem ujednoczenia regulacji w tym zakresie, proponuje się również nowelizację art. 61¹⁴ § 1 dotyczącego zaprzeczenia macierzyństwa i art. 81 § 2 dotyczącego ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa.

Legitymacja czynna podmiotów bezpośrednio i niemajątkowo zainteresowanych w sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka została ograniczona krótkimi terminami o charakterze prekluzyjnym. Ich wprowadzenie stanowi kompromis pomiędzy stabilizacją stanu cywilnego a postulatem ustalania pokrewieństwa prawnego w oparciu o rzeczywiste więzy biologiczne. Rozwiązania nadmiernie ograniczające możliwość ustalania stanu cywilnego w oparciu o „prawdę biologiczną” były kwestionowane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (wyroki z 28 kwietnia 2003 r., K 18/02, 16 lipca 2007 r., SK 61/06, 26 listopada 2013 r., P 33/12, 16 maja 2018 r., SK 18/17).

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Mając na uwadze powyższe, w projekcie proponuje się modyfikację początku biegu terminów do wytoczenia powództwa przez dziecko o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa oraz ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Zgodnie z propozycją, terminy te mają biec od dnia dowiedzenia się przez dziecko o braku biologicznego pochodzenia od osoby, której macierzyństwo lub ojcostwo zostało ustalone. W projektowanych przepisach art. 61¹⁴, art. 70 § 1 i art. 81 § 2 k.r.o. określających legitymację dziecka do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa i ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa proponuje się zmianę trzyletnich terminów prekluzyjnych na roczne.

Ponadto, dostrzegając rosnące znaczenie możliwości ustalenia pochodzenia w oparciu o „prawdę biologiczną”, jak również upowszechnienie metod pozwalających na łatwe jej ustalenie, proponuje się wydłużenie terminów ograniczających legitymację czynną do kwestionowania pochodzenia dziecka.

Projekt zakłada zmianę terminów zawartych w obowiązujących art. 61¹³, art. 63, art. 64, art. 65, art. 69, art. 76, art. 78 k.r.o. – z 6-miesięcznych na roczne. Rozwiązanie takie ma dać czas na podjęcie decyzji przez osoby najbardziej zainteresowane co do akceptacji wytworzonego stanu prawnego lub też jego zakwestionowania. Terminy roczne stanowią propozycję kompromisową – z jednej strony dają realną szansę na podjęcie przemyślanej decyzji, mającej niezwykle poważne i długofalowe konsekwencje, a z drugiej nie destabilizują nadmiernie sytuacji prawnej dziecka.

W projekcie zaproponowano następujące zmiany:

- art. 61¹³ § 1 i 2 oraz art. 78 § 1 – proponowane modyfikacje ograniczają się do zmiany długości terminów do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa dla matki, kobiety wpisanej w akcie urodzenia dziecka jako jego matka oraz mężczyzny, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem macierzyństwa kobiety wpisanej w akcie urodzenia dziecka jako jego matka – z sześciu miesięcy do roku. Podobna zmiana ma dotyczyć długości terminu do wytoczenia powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa przez mężczyznę, który uznał ojcostwo. Nie proponuje się zmiany początku biegu wskazanych terminów.
- art. 63, art. 64 § 1 i 2 oraz art. 69 § 1 – zakładają zmianę terminów do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa przez męża matki i matkę z sześciomiesięcznych na roczne – biegnące od dowiedzenia się, że dziecko nie pochodzi od męża matki. Podobne rozwiązanie proponuje się w odniesieniu do wytoczenia wskazanego powództwa przez przedstawiciela ustawowego męża matki całkowicie ubezwłasnowolnionego z powodu choroby psychicznej lub innego rodzaju zaburzeń psychicznych, na które zapadł w ciągu terminu do wytoczenia powództwa. Proponuje się, aby ten termin również biegł od dowiedzenia się opiekuna, że dziecko nie pochodzi od podopiecznego (męża matki), lub rok od dnia ustanowienia przedstawiciela ustawowego. Jeżeli przedstawiciel ustawowy nie wytoczył powództwa, mąż może je wytoczyć po uchyleniu

ubezwłasnowolnienia – w terminie roku od dnia uchylecia ubezwłasnowolnienia lub od dowiedzenia się, że dziecko od niego nie pochodzi.

- art. 65 – w przypadku zapadnięcia męża matki na chorobę psychiczną lub innego rodzaju zaburzenia psychiczne w ciągu terminu do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa i, pomimo istnienia podstaw, braku ubezwłasnowolnienia, proponuje się analogiczne przedłużenie możliwości wytoczenia powództwa do roku po ustaniu choroby psychicznej (zaburzeń psychicznych). Ponadto proponuje się wykreślenie przepisu przewidującego możliwość późniejszego wytoczenia powództwa, tj. gdy mąż matki uzyskał wiedzę powodującą powstanie możliwości wytoczenia powództwa dopiero po ustaniu choroby psychicznej (zaburzeń psychicznych). Zmiana ta jest naprawieniem niespójności obowiązującego obecnie rozwiązania – art. 65 dotyczy sytuacji zapadnięcia męża matki na określone dysfunkcje zdrowotne w ciągu terminu do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa, a więc po dowiedzeniu się o wskazanej okoliczności, nie jest zatem możliwe kolejne dowiedzenie się o tym samym fakcie po ustaniu kwalifikowanych zaburzeń. Możliwość wytoczenia powództwa o zaprzeczenie ojcostwa przez męża matki, który dowiedział się o tym, że dziecko od niego nie pochodzi, po ustaniu choroby psychicznej (zaburzeń psychicznych) uzasadniających ubezwłasnowolnienie, wynika z art. 63.
- art. 61¹⁴ § 1, art. 70 § 1 i art. 81 § 2 określające legitymację dziecka do wytoczenia powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa i ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa – proponuje się zmianę terminów prekluzyjnych z trzech lat do roku, a także zmianę terminów do wytoczenia przez dziecko powództwa – ich bieg rozpoczynałyby się od dnia dowiedzenia się przez dziecko, że kobieta wpisana w akcie urodzenia nie jest jego matką (przy powództwie o zaprzeczenie macierzyństwa) oraz że mąż matki (mężczyzna, który uznał ojcostwo) nie jest jego ojcem (przy powództwie o zaprzeczenie ojcostwa i ustaleniu bezskuteczności uznania ojcostwa). Termin ten nie mógłby rozpocząć biegu przed osiągnięciem przez dziecko pełnoletności, zatem rok od dojścia dziecka do pełnoletności byłby najwcześniejszym momentem wygaśnięcia możliwości wytoczenia powództwa. Skrócenie terminu z trzech lat do roku jest uzasadnione zmianą ustalenia początkowego biegu terminu do wytoczenia przez dziecko powództwa (od chwili dowiedzenia się o braku biologicznego pochodzenia od osoby, której macierzyństwo lub ojcostwo zostało ustalone), jak również potrzebą ujednolicenia proponowanych rozwiązań w stosunku do pozostałych legitymowanych podmiotów.
- art. 76 § 2 – termin tu przewidziany ma odmienny charakter niż pozostałe wskazane powyżej. Nie ogranicza on czasowo możliwości wytoczenia powództwa, ale złożenie oświadczenia o uznaniu ojcostwa po śmierci dziecka. Przyjmując jednak założenie o poszerzeniu możliwości ustalenia stanu cywilnego w oparciu o rzeczywiste więzy biologiczne i dążąc do ujednolicenia długości terminów, proponuje się również wydłużenie wskazanego terminu do roku.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Projektowane zmiany ze względu na stopień szczegółowości nie były poddawane analizie prawnoporównawczej.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
<p>Pełnoletnie dzieci, które mogą wytoczyć powództwo o:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaprzeczenie macierzyństwa, • zaprzeczenie ojcostwa, • ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. 	<p>Brak danych ze względu na brak możliwości wyodrębnienia wśród wskazanych spraw tych wytoczonych przez pełnoletnie dzieci.</p>		<p>Zmiana terminów na wytoczenie przez dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa i ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa – z trzech lat do roku.</p> <p>Zmiana biegu tych terminów – rozpoczynałyby się one od dowiedzenia się przez dziecko, że kobieta wpisana w akcie urodzenia nie jest jego matką oraz że mąż matki/mężczyzna, który uznał ojcostwo, nie jest jego ojcem.</p>
<p>Osoby, które mogą wytoczyć powództwo o zaprzeczenie macierzyństwa, tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • matka, • kobieta wpisana w akcie urodzenia dziecka jako jego matka, 	<p>6 (liczba spraw o zaprzeczenie macierzyństwa, które wpłynęły w I instancji; dotyczy wszystkich spraw o zaprzeczenie macierzyństwa bez możliwości wyodrębnienia spraw według osób wytaczających powództwo)</p>	<p>Ministerstwo Sprawiedliwości (sprawozdanie MS-S16/18 za rok 2017 r.)</p>	<p>Wydłużenie terminu na wytoczenie powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa dla matki/kobiety wpisanej w akcie urodzenia dziecka jako jego matka oraz mężczyzny, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem macierzyństwa kobiety wpisanej w akcie urodzenia</p>

<ul style="list-style-type: none"> mężczyzna, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem macierzyństwa kobiety wpisanej w akcie urodzenia dziecka jako jego matka. 			dziecka jako jego matka – z sześciu miesięcy do roku.
Mężczyźni, którzy uznali ojcostwo i mogą wytoczyć powództwo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.	651 (liczba spraw o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, które wpłynęły w I instancji)	Ministerstwo Sprawiedliwości (sprawozdanie MS-S16/18 za rok 2017 r.)	Wydłużenie terminu na wytoczenie powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa przez mężczyznę, który uznał ojcostwo – z sześciu miesięcy do roku.
Osoby, które mogą wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa, tj. matka i mąż matki.	5 570 (liczba spraw o zaprzeczenie ojcostwa, które wpłynęły w I instancji; dotyczy wszystkich spraw o zaprzeczenie ojcostwa bez możliwości wyodrębnienia spraw według osób wytaczających powództwo)	Ministerstwo Sprawiedliwości (sprawozdanie MS-S16/18 za rok 2017 r.)	Wydłużenie terminu na wytoczenie powództwa o zaprzeczenie ojcostwa przez męża matki i matkę – z sześciu miesięcy do roku. Zmiana biegu tych terminów – rozpoczynały się on od dowiedzenia się, że dziecko nie pochodzi od męża matki.
Przedstawiciele ustawowi męża matki całkowicie ubezwłasnowolnionego, którzy mogą wytoczyć powództwo o zaprzeczenie ojcostwa.	Brak danych ze względu na brak możliwości wyodrębnienia wśród spraw o zaprzeczenie ojcostwa tych, które zostały wytoczone przez przedstawiciela ustawowego.		Wydłużenie terminu na wytoczenie powództwa o zaprzeczenie ojcostwa przez przedstawiciela ustawowego męża matki całkowicie ubezwłasnowolnionego / lub, gdy przedstawiciel ustawowy go nie wytoczył, przez męża – z sześciu miesięcy do roku. Zmiana biegu tych terminów – rozpoczynały się on od dowiedzenia się opiekuna/męża, że dziecko nie pochodzi od podopiecznego (męża matki).
Mężczyźni, którzy mogą złożyć oświadczenie o uznaniu ojcostwa po śmierci dziecka .	523 (liczba spraw o uznanie ojcostwa, które wpłynęły w I instancji; dotyczy wszystkich spraw tego typu, bez możliwości wyodrębnienia spraw, które wpłynęły po śmierci dziecka)	Ministerstwo Sprawiedliwości (sprawozdanie MS-S16/18 za rok 2017 r.)	Wydłużenie terminu na złożenie oświadczenia o uznaniu ojcostwa po śmierci dziecka – z sześciu miesięcy do roku.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości stosownie do wymogów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.) projekt został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji.

Projekt ustawy został przekazany do zaopiniowania:

- 1) Krajowej Radzie Sądownictwa,
- 2) Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego,
- 3) Prokuratorowi Krajowemu,
- 4) Prezesowi Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Projekt ustawy został przekazany do konsultacji:

- 1) prezesom sądów apelacyjnych,
- 2) Rzecznikowi Praw Obywatelskich,
- 3) Rzecznikowi Praw Dziecka,
- 4) Stowarzyszeniu Sędziów Rodziny w Polsce,
- 5) Stowarzyszeniu Sędziów „Themis”,
- 6) Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia”,
- 7) Stowarzyszeniu Sędziów Rodziny „Pro Familia”,
- 8) Ogólnopolskiemu Stowarzyszeniu Referendarzy Sądowych,
- 9) Stowarzyszeniu Referendarzy Sądowych LEX IUSTA,
- 10) Krajowej Radzie Kuratorów,
- 11) Fundacji Court Watch Polska,
- 12) Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę,
- 13) Fundacji Panoptykon,
- 14) Porozumieniu Samorządów Zawodowych i Stowarzyszeń Prawniczych,
- 15) Krajowej Radzie Radców Prawnych,
- 16) Naczelnej Radzie Adwokackiej,
- 17) Radzie Dialogu Społecznego,
- 18) Polskiemu Związkowi Pracodawców Prawniczych,
- 19) Rzecznikowi Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania pracami nad przedmiotowym projektem w trybie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbującej w procesie stanowienia prawa.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)
ROK	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Dochody ogółem												
budżet państwa												
JST												
Wydatki ogółem												
budżet państwa												
JST												
Saldo ogółem												
budżet państwa												
JST												
Źródła finansowania	Wejście w życie projektowanych zmian nie spowoduje dodatkowych skutków finansowych dla sektora finansów publicznych.											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń												

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

Skutki							
Czas w latach od wejścia w życie zmian	0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2018 r.)	duże przedsiębiorstwa						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w						

	szczegółności osoby niepełnosprawne i starsze						
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Brak wpływu					
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Przedmiotowy projekt nie określa zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej, w związku z czym odstąpiono od analiz i oceny przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych, wskazanych w art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. poz. 646, z późn. zm.).					
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w szczególności osoby niepełnosprawne i starsze	Brak wpływu					
Niemierzalne	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe, w szczególności osoby niepełnosprawne i starsze	<p>Wydłużenie terminów na wytoczenie powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa i ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz na złożenie oświadczenia o uznaniu ojcostwa po śmierci dziecka – z sześciu miesięcy do roku.</p> <p>Zmiana terminów na wytoczenie przez pełnoletnie dziecko powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa, zaprzeczenie ojcostwa i ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa – z trzech lat do roku.</p>					
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Zmiana terminów na wytoczenie powództwa daje większe możliwości na podjęcie przemyślanej decyzji przez osoby najbardziej zainteresowane co do akceptacji wytworzonego stanu prawnego lub też jego zakwestionowania.						

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

tak
 nie
 nie dotyczy

zmniejszenie liczby dokumentów
 zmniejszenie liczby procedur
 skrócenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

zwiększenie liczby dokumentów
 zwiększenie liczby procedur
 wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
 inne:

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.

tak
 nie
 nie dotyczy

Komentarz:

9. Wpływ na rynek pracy

Projektowana regulacja nie wpłynie na rynek pracy.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne:

demografia
 mienie państwowe

informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

Brak wpływu.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Zakłada się, że projektowana ustawa wejdzie w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Za wejściem w życie projektowanej ustawy w terminie innym aniżeli 1 stycznia albo 1 czerwca, jak wynika to z § 1 ust. 1 uchwały nr 20 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2014 r. w sprawie zaleceń ujednolicenia terminów wejścia w życie niektórych aktów normatywnych (M.P. poz. 205), przemawiają ważne względy dotyczące ochrony dobra dziecka.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Efekty wejścia w życie projektowanych rozwiązań będą natychmiastowe i nie wymagają pomiaru.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Brak.

**Raport z konsultacji publicznych
do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (UB17)**

L.p.	Zgłaszający uwagę	Krytykowane założenia	Treść uwagi	Stanowisko do uwagi
1.	Sąd Apelacyjny w Krakowie	art. 61 ¹³ , 63, 64, 65, 69, 76 i 78 k.r.o.	Należy rozważyć w ogóle rezygnację z jakichkolwiek terminowych ograniczeń albowiem sześć miesięcy, rok, pięć lat..., nie zmienia istniejącego ograniczenia. W świetle rozwoju medycyny i ustalenia znaczenia wiedzy o swoim pochodzeniu biologicznym – obciążenia genetyczne chorobami, a zatem profilaktyka takich chorób, dawstwo organów – przeszczepy, płynów ustrojowych, nie powinno być ograniczeń prawnych w ratowaniu życia człowieka. Brak formalnego ustalenia rzeczywistego pochodzenia ogranicza lub wręcz uniemożliwia, dostęp do danych rodziców i krewnych biologicznych, zwłaszcza danych dotyczących stanu zdrowia.	Uwaga niezasadna, nieuwzględniona w projekcie. Przedmiotowy <i>projekt ustawy</i> zmierza przede wszystkim do wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 16 maja 2018 r., sygn. akt SK 18/17, a ponadto przybliża do ustalenia więzów filiacyjnych zgodnie z prawdą biologiczną, poprzez wydłużenie terminów do złożenia powództwa negatywnego oraz modyfikację początku biegu terminów do wytoczenia takiego powództwa, które to terminy, co do zasady, mają biec <i>a tempore scientiae</i> , nie tylko w przypadku powództwa wytaczanego przez dziecko. <i>Projekt</i> ten nie obejmuje całości zagadnień filiacyjnych, zaś nowelizacja przepisów w zakresie w zakresie powództwa pozytywnego, była przedmiotem <i>projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego</i> (UB13), który 17 maja 2019 r., został uchwalony przez Sejm (druk sejmowy nr 3295, 3394 i 3394-A). Propozycja rezygnacji z jakichkolwiek terminów do wnoszenia powództw w zakresie ustalania pochodzenia wykracza poza ramy projektu i w przytoczonych okolicznościach prowadziłaby do braku spójności w obrębie Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.